



**Európai Gazdasági és Szociális Bizottság**

**NAT/680**

**Egy tisztességesebb agrár-élelmiszeripari ellátási lánc**

## **VÉLEMÉNY**

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

**A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az élelmiszer-ellátási lánc  
vállalkozások közötti, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól**

[COM(2016) 32 final]

Előadó: **Peter Schmidt**

Felkérés: Európai Bizottság, 2016. 03. 04.  
Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikkének (2) bekezdése

Illetékes szekció: „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció  
Elfogadás a szekcióülésen: 2016. 09. 30.  
Elfogadás a plenáris ülésen: 2016. 10. 19.  
Plenáris ülés száma: 520.  
A szavazás eredménye:  
(mellette/ellene/tartózkodott) 221/0/5

## 1. Következtetések és ajánlások

- 1.1 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy foglalkozni kell az élelmiszer-ellátási lánc legsebezhetőbb szereplőinek gyenge helyzetével, és ennek érdekében véget kell vetni az élelmiszer-kiskereskedők (megjegyzés: ebben a dokumentumban a „kiskereskedő” kifejezés a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi vállalatokra utal) és egyes multinacionális cégek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatainak, amelyek az élelmiszer-ellátási lánc összes szereplője számára növelik a kockázatokat és a bizonytalanságot, és ezzel szükségtelen költségeket generálnak.
- 1.2 Az EGSZB felismeri, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elkerülése önmagában nem teszi lehetővé a strukturális piaci problémák – például az időszakos piaci egyensúlyzavarok, a gazdálkodók kiszolgáltatott helyzete stb. – megoldását.
- 1.3 Az EGSZB megismétli „A kiskereskedelmi láncok és az élelmiszer-beszállítók kereskedelmi kapcsolatai” című korábbi véleményében megfogalmazott aggályait és ajánlásait<sup>1</sup>. Az EGSZB ismét arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai jogszabályokat igazítsa hozzá az élelmiszerágazat különféle szereplőinek sajátosságaihoz.
- 1.4 Az EGSZB felhívja a figyelmet bizonyos piaci hiányosságok fennállására, mivel a helyzet tovább romlik ebben a nem megfelelően szabályozott rendszerben<sup>2</sup>.
- 1.5 Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Parlament 2016. június 7-i állásfoglalását<sup>3</sup>, amely rámutat arra, hogy szükség van egy uniós szintű keretjogszabályra az élelmiszer-kiskereskedők és néhány multinacionális cég tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatainak kezelése és annak biztosítása céljából, hogy az európai mezőgazdasági termelők és fogyasztók számára tisztességes értékesítési és vásárlási feltételeket biztosítsanak. Az EGSZB úgy véli, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok természetéből adódóan elvárható és szükséges, hogy létezzen olyan uniós jogszabály, amely tiltja ezeket a gyakorlatokat.
- 1.6 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a jogalkalmazó hatóságok szóban forgó célt szolgáló, uniós szinten összehangolt hálózatának létrehozásával tegyenek gyors lépéseket a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozása érdekében, és teremtsenek egyenlő versenyfeltételeket a belső piacon.
- 1.7 Az EGSZB üdvözli az uniós szintű ellátáslánc-kezdemenyezés (SCI) és az egyéb önkéntes nemzeti rendszerek létrehozását, de csak a tagállami szintű hatékony és erőteljes végrehajtási mechanizmusok kiegészítéseként. Gondoskodni kell azonban arról, hogy az összes érintett (pl. gazdálkodók és szakszervezetek) részt vehessen a rendszerben, és hogy a panaszokat névtelenül lehessen benyújtani. Ezenkívül visszatartó erejű büntetéseket kell kiszabni, továbbá ezeknek a platformoknak képeseknek kell lenniük önálló reagálásra. Az EGSZB javasolja emellett egy

---

<sup>1</sup> [HL C 133., 2013.5.9. 16. o.](#)

<sup>2</sup> [HL C 133., 2013.5.9. 16. o.](#)

<sup>3</sup> Az Európai Parlament 2016. június 7-i állásfoglalása az élelmiszer-ellátási lánc tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól (2015/2065(INI)).

ombudsmani intézmény felállítását, amely szabályozási hatáskörrel rendelkezik a tárgyalás-előkészítő közvetítői eljárásban.

- 1.8 Az EGSZB felszólít a – például a vélemény 3.3. pontjában felsorolt – visszaélészerű gyakorlatok betiltására.
- 1.9 Az EGSZB egyebek között azt ajánlja, hogy a beszállítóknak, például a gazdálkodóknak a termékeikért fizetett ár ne legyen alacsonyabb az előállítási költségeiknél. Ezenfelül az EGSZB az előállítási ár alatti élelmiszer-kiskereskedelmi értékesítés hatékony tilalmát sürgeti.
- 1.10 Az EGSZB ajánlja, hogy – például tagállami közbeszerzési politikákon keresztül – ösztönözzenek és támogassanak olyan alternatív üzleti modelleket, amelyek hozzájárulnak az élelmiszertermelők és a végfelhasználók közötti ellátási lánc lerövidítéséhez.
- 1.11 Az EGSZB javasolja, hogy a hatalmi egyensúly helyreállítása érdekében erősítsék meg a szövetkezetek és a termelői szervezetek szerepét és pozícióját. Ezek ugyanis megfelelő és fontos vállalkozástípusok, amelyekben a gazdálkodók mint tulajdonosok közös erővel az uniós belső piaci körülmények között is javítani tudják piaci helyzetüket, és aktívan kiegyensúlyozhatják az alkupozíciókat az élelmiszer-ellátási láncban.
- 1.12 Az EGSZB szorgalmazza, hogy az élelmiszer-ellátási lánc szereplői hosszú távú és stabil szerződéseken alapuló, tisztességes kereskedelmi kapcsolatokat építsenek ki, és működjenek együtt a fogyasztói igények és kereslet közös kielégítése érdekében.
- 1.13 Az EGSZB felszólít a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat leleplező személyek védelmére, és anonimitásuk szavatolására.
- 1.14 Az EGSZB a csoportos kereseti jog bevezetését ajánlja.
- 1.15 Az EGSZB javasolja egy egész Európára kiterjedő tájékoztatási és figyelemfelkeltő kampány lefolytatását „az élelmiszerek értékéről”. Ez ahhoz lenne szükséges, hogy hosszú távon változzon a fogyasztói magatartás.

## **2. Bevezetés**

- 2.1 Az agrár-élelmiszeripari ellátási lánc az európai gazdaság különböző fontos ágazatait kapcsolja össze, melyek nélkülözhetetlenek az európai lakosság gazdasági, szociális és környezeti jóléte, valamint egészsége szempontjából. Az elmúlt években azonban az ellátási láncban módosultak az alkupozíciók – többnyire a kiskereskedelmi ágazatnak és néhány multinacionális cégnek kedvező módon, a beszállítók és különösen az elsődleges termelők kárára.

- 2.2 Ma alig néhány vállalat uralja az élelmiszerek marketingjét és eladását is. Például, ha a modern kiskereskedelmet nézzük, egyre több tagállamban sok élelmiszerpiac három-öt kiskereskedő többségi ellenőrzése alatt áll, és ezek együttes piaci részesedése 65 és 90% között mozog<sup>4,5</sup>.
- 2.3 A piaci erő koncentrációja a domináns pozíciókkal való visszaélésekhez vezetett, ami miatt a gyengébb szereplők még inkább sebezhetővé váltak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben. Így a gazdasági kockázatok a piacról áthárulnak az ellátási láncban felfelé elhelyezkedő szereplőkre, ami különösen negatívan hat a fogyasztókra és több más érintett félre, köztük a gazdálkodókra, a munkavállalókra és a kkv-kra.
- 2.4 Az EGSZB már tárgyalta a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kérdéskörét „A kiskereskedelmi láncok és az élelmiszer-beszállítók kereskedelmi kapcsolatai” című, 2013. februári véleményében<sup>6</sup>. Azóta a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat tekintve a helyzet aligha javult. Épp ellenkezőleg: a kiskereskedelmi láncok hatalma még tovább növekedett, ami visszaélésekhez vezethet több szereplővel, köztük a gazdálkodókkal, a munkavállalókkal és a kkv-kkal szemben.

### 3. Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és azok hatásai

- 3.1 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alapvetően olyan gyakorlatokként határozhatók meg, amelyek jelentősen eltérnek a helyes üzleti magatartástól, és ellentétesek a jóhírnév és a tisztesség elvével<sup>7</sup>.
- 3.2 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok az ellátási lánc bármelyik szakaszában megjelenhetnek, bármely gazdasági szereplők között. Gyakrabban fordulnak azonban elő az ellátási lánc későbbi szakaszaiban, ahol a kiskereskedők és néhány multinacionális cég körében jobban koncentrálódik a hatalom. Az ellátási lánc korai szakaszaiban a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok gyakran a későbbi szakaszokban alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokból fakadó kockázatok áthárításának következményeiként jelennek meg.
- 3.3 Néhány példa az ilyen jellegű gyakorlatokra – a teljesség igénye nélkül:
- a kereskedelmi kockázat tisztességtelen áthárítása,
  - nem tisztázott vagy meg nem határozott szerződési feltételek,
  - a szerződés egyoldalú és visszamenőleges hatályú módosítása, az árat is ideszámítva,
  - gyengébb termékminőség vagy fogyasztói tájékoztatás a vevők értesítése, megkérdése vagy beleegyezése nélkül,
  - hozzájárulás megkövetelése a promóciós vagy marketingköltségekhez,

---

4 A Föld barátai, 2015. [Eating From The Farm \[Étel a farmról\]](#).

5 Consumers International, 2012. *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* [A szupermarketek és a beszállítók kapcsolata – következmények a fogyasztók számára].

6 [HLC 133., 2013.5.9. 16. o.](#)

7 Európai Bizottság, 2014. [Az élelmiszer-ellátási lánc vállalkozások közötti, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatainak kezelése](#) COM(2014) 472 final.

- késedelmes kifizetések,
- listázási vagy hűségdíjak,
- polcpénz megfizettetése,
- kárigények a tönkrement vagy eladatlan termékekért,
- a termék küllemével kapcsolatos előírások alkalmazása az élelmiszerszállítványok visszautasítása vagy a kifizetett ár leszorítása érdekében,
- nyomásgyakorlás az árak csökkentése érdekében,
- fiktív szolgáltatásokért felszámított díjak,
- a megrendelések visszavonása az utolsó pillanatban és mennyiségi csökkentések előrevetítése,
- kilistázással való fenyegetés,
- átalánydíjak, amelyekkel a vállalatok a beszállítókat megterhelik a beszállítói listára történő felvétel követelményeként („fizess, hogy maradhass”).

3.4 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok nagyon sokféle következménnyel járnak a piaci szereplőkre, a fogyasztókra és a környezetre nézve. Jellegükből fakadóan azonban az ilyen gyakorlatok igen kifizetődőek, és ezért rövid távon előnyösek az őket alkalmazók számára, az ellátási lánc más érintettjeinek a rovására. Hosszú távon az élelmiszer-ellátási lánc szereplőinek fenntartható kapcsolatokra van szükségük a beszállítókkal, és mindent meg kell tenniük a beszállítói lánc zavarainak megelőzése érdekében, ha versenyben akarnak maradni, és továbbra is ki akarják elégiteni a folyton változó fogyasztói igényeket.

### 3.5 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hatásai a beszállítókra

3.5.1 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sokféle módon és messzemenően sújthatják az érintett szereplőket, és ezek a hatások a beszállítók bevételeinek csökkenéséhez vezethetnek egyfelől az árakból történő levonásokon keresztül, másfelől pedig azért, mert az ilyen gyakorlatok következtében megemelkednek a termelők költségei. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok a becslések szerint 30-40 milliárd eurós költséget jelentenek a beszállítóknak<sup>8</sup>. Az ilyen gyakorlatok – az árak csökkentése érdekében a beszállítókra gyakorolt folyamatos nyomás mellett – bizonytalanságot teremtenek, emiatt stagnál az innováció és a beruházás a beszállítói láncban, és ez tevékenységük feladására kényszeríthet hozzáértő és felelős beszállítókat.

3.5.2 A gazdálkodókra és az élelmiszer-feldozókra gyakorolt nyomás, valamint ebből fakadóan az árak csökkentésére irányuló nyomásgyakorlás következtében mind a mezőgazdasági, mind pedig az élelmiszeripari ágazat dolgozóinak kifizetett bérek is csökkennek. Az állandóbb munkák esetében a lehető legalacsonyabb árak elérésére irányuló verseny szintén alacsonyabb béreket eredményez, hogy a beszállítók nyereséget érhessenek el.

3.5.3 Gyakran a kkv-k a legérzékenyebbek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben, például a globális banánkereskedelem területén, ahol a kis területen gazdálkodók termékeit a nagy ültetvények terményeinek kiegészítésére használják fel. Ha ugyanis kellő előzetes értesítés nélkül

---

<sup>8</sup> Europe Economics. Estimated costs of Unfair Trading Practices in the EU Food Supply Chain [A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok becsült költségei az Unió élelmiszer-ellátási láncában].

törölnek egy megrendelést, elsőként ezeket a beszállítókat fenyegeti az a veszély, hogy már nem tartanak igényt termékeikre<sup>9</sup>.

- 3.5.4 Az élelmiszer-termelésnek és -feldolgozásnak vannak olyan területei, ahol már nem létezik szerződési szabadság. Németországban a közelmúlt fejleményei azt mutatják, hogy a kiskereskedelmi árakat a beszállítók megkérdezése nélkül, egyoldalúan csökkentik. Az Egyesült Királyságban a tej gyakran egy veszteséggel értékesített forgalomépítő, „vásárlóbehúzó” termék az élelmiszerboltokban, miközben a brit tejtermelőknek egyre kevesebbet, egyes esetekben termelési költség alatti árakat fizetnek a megtermelt tejért. Spanyolországban a feldolgozóiparban legálisnak számít a költség alatti ár, ami nagyon rossz hatással van az árképzésre az ellátási lánc mentén.
- 3.5.5 A friss termékek ágazata különösen érzékeny a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben, mivel gyorsan romló termékeket szállít az európai piacra. A gazdálkodóknak korlátozott időn belül kell eladniuk termékeiket, hogy az ügyfél és a végfelhasználó számára megfelelő legyen az eltarthatósági idő, de a kiskereskedőknek dolgozó kereskedelmi felvásárlók és a közvetítők ezzel gyakran visszaélnak azért, hogy az áruk átvételét árcsökkentéshez kötik, mindenféle tárgyalás lehetősége nélkül.
- 3.5.6 Már több vizsgálat is megállapította, hogy bizonyos szereplők egyértelmű vevői erővel rendelkeznek, ami visszaélésekhez vezet tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok formájában<sup>10</sup>. Ezek a visszaélésszerű gyakorlatok az ellátási lánc bármely szakaszában felmerülhetnek, és egyértelműen jelen vannak a gazdálkodók és az élelmiszeripar közötti kapcsolatokban is, mivel a hatalom viszonylagos koncentrációja miatt az ehhez az ágazathoz tartozó cégek is rendelkeznek „vevői erővel”<sup>11</sup>.
- 3.5.7 A kiskereskedők által értékesített saját márkás termékek (azaz „fehér címkés” vagy a kiskereskedő tulajdonában lévő márkaneven árusított termékek) terjedése lehetővé teszi, hogy a kiskereskedők gyakran cseréljék beszállítóikat, ha találnak egy olcsóbb termelőt, akkor is, ha már megkezdődött a szerződéses viszony. A saját márkás termékek azonban önmagukban nem tisztességtelenek, és megkönnyíthetik a kkv-k számára a piacra lépést, emellett nagyobb választékot kínálnak a fogyasztóknak.
- 3.5.8 Ha egyes kiskereskedelmi tevékenységeket vertikális integráció révén kiterjesztenek a beszerzésre és feldolgozásra, akkor előfordulhat, hogy a kiskereskedők letörlik az árakat. Ez jó példa arra, hogy a piaci erő folyamatos koncentrációja miként vezet az alkupoziáció erősödéséhez.
- 3.5.9 Az előállítási költség alatti áron történő értékesítés és az, hogy a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedők és néhány multinacionális cég veszteséggel (azaz beszerzési költségen alul) értékesített, forgalomnövelő termékként használják az alapvető mezőgazdasági élelmiszereket –

---

<sup>9</sup> Méltányos gyümölcsöt!, 2015. Banana Value Chains in Europe and the Consequences of Unfair Trading Practices [A banán értéklánca Európában és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok következményei]. [http://www.makefruitfair.org/wp-content/uploads/2015/11/banana\\_value\\_chain\\_research\\_FINAL\\_WEB.pdf](http://www.makefruitfair.org/wp-content/uploads/2015/11/banana_value_chain_research_FINAL_WEB.pdf).

<sup>10</sup> Weekly Report, Berlin 13/2011, a 4. oldaltól kezdve.

<sup>11</sup> [HLC 133., 2013.5.9., 16. o.](#)

például a tejtermékeket, a gyümölcsöket és a zöldségeket – veszélyt jelent az ilyen cikkek hosszú távú, fenntartható európai termelésére nézve.

### 3.6 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hatása a fogyasztókra

3.6.1 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok súlyos negatív hatásokat gyakorolnak az európai fogyasztókra. A nagyobb szereplők gyakran „lenyelik” a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok által okozott költségeket, a kisebb vállalkozásokra azonban nagyobb nyomás nehezedik, és ezért nem képesek beruházásokat és innovációkat végrehajtani, ami kizárja őket a magas piaci értékű termékek piacáról<sup>12</sup>. Ez csökkenti a fogyasztóknak kínált választékot és az áruk elérhetőségét, és végeredményben megnöveli a fogyasztói árakat.

3.6.2 A címkék átláthatóságának hiánya hátrányos a fogyasztókra nézve, akik így vásárláskor nem tudnak megalapozott döntéseket hozni, annak ellenére sem, hogy már több alkalommal kifejezték, hogy a helyi körzethez kapcsolódó egészséges, környezetbarát és minőségi agrár-élelmiszeripari termékeket részesítik előnyben. Az átláthatóságnak ez a hiánya negatív hatást gyakorol a fogyasztói bizalomra, és ez tovább súlyosbítja a mezőgazdasági ágazatot sújtó válságot.

3.6.3 Az árnyomás a lehető legolcsóbb termelésre kényszeríti az élelmiszer-feldolgozókat, ami a fogyasztók rendelkezésére álló élelmiszerek minőségét is befolyásolhatja. A költségek csökkentése érdekében a vállalatok egyes esetekben olcsóbb nyersanyagokat használnak fel, ami kihathat az élelmiszerek minőségére és értékére. Így például számos termékben transzzsírok váltották fel az Európából származó egészségesebb olajokat és zsírokat.

### 3.7 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hatása a környezetre

3.7.1 Fel kell ismerni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok környezetre gyakorolt hatásait. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok bátorítják a túltermelést mint olyan eszközt, amelynek használatával a beszállítók bebiztosíthatják magukat a bizonytalansággal szemben. Ez a túltermelés élelmiszerpazarláshoz vezethet, ami szükségtelenül kimeríti az erőforrásokat, többek között a termőföldet, a vizet, a mezőgazdasági vegyszereket és az üzemanyagot<sup>13,14</sup>.

## 4. Az élelmiszer-ellátási lánc vállalkozások közötti tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló európai bizottsági jelentés összefoglalása

4.1 Az Európai Bizottság jelentést készített<sup>15</sup>, amelyben felmérte a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozására szolgáló intézkedések betartatásához létrehozott nemzeti keretek meglétét és hatékonyságát, valamint az egész Unióra kiterjedő önkéntes ellátásilánc-kezdemenyezés és az ahhoz tartozó nemzeti platformok szerepét.

---

<sup>12</sup> Fair Trade Advocacy Office, 2014. *Who's got the power? Tackling imbalances in agricultural supply chains [Kié a hatalom? A mezőgazdasági ellátási láncban tapasztalható egyensúlyhiányok kezelése]*, 4. oldal.

<sup>13</sup> EP IMCO, 2016. Jelentés az élelmiszer-ellátási lánc tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól (2015/2065(INI)).

<sup>14</sup> Feedback, 2015. [Food Waste In Kenya: uncovering food waste in the horticultural export supply chain \[Élelmiszerpazarlás Kenyában: az élelmiszerpazarlás leleplezése a kertészeti termékek exportjának ellátási láncában\]](#).

<sup>15</sup> COM(2016) 32 final.



- 4.2 Az Európai Bizottság 2016. évi jelentése kiemeli azt a tényt, hogy a tagállamok nagy többsége már bevezetett szabályozási intézkedéseket és állami végrehajtási rendszereket a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kezelésére. Egyes tagállamok tovább is léptek másoknál, de sok tagállam még ma sem képes megszüntetni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok áldozatait által tapasztalt, félelemmel teli légkört. Mivel többféle megközelítéssel is hatékonyan fel lehet lépni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ellen, az Európai Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy egy célzott uniós jogszabály pillanatnyilag nem képviselne többletértéket.
- 4.3 Az ellátásilánc-kezdemenyezés<sup>16</sup> nyolc uniós szövetség közös kezdeményezése. Ezek a szervezetek az élelmiszer- és itálipart, a márkás áruk gyártóit, a kiskereskedelmi ágazatot, a kkv-kat és a mezőgazdasági kereskedőket képviselik. Az ellátásilánc-kezdemenyezés „az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum”<sup>17</sup> keretei között indult útjára azzal a céllal, hogy segítséget nyújtson az érintetteknek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kezelésében.
- 4.4 A jelentés azzal a megállapítással fejeződik be, hogy az ellátásilánc-kezdemenyezés növelte a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos tájékozottságot, és a bírósági eljárásoknál gyorsabb és olcsóbb alternatívát kínálhat. A határokon átnyúló problémák megoldásához is hozzájárulhat. Az Európai Bizottság az ellátásilánc-kezdemenyezés fejlesztési lehetőségeire is rámutatott. Ilyen például az irányítási struktúra pártatlanságának növelése és a panaszok egyedi, bizalmas kezelésének lehetővé tétele.

## 5. Általános megjegyzések

- 5.1 Az EGSZB-nek az Európai Bizottság jelentésével kapcsolatos álláspontja összhangban áll az Európai Parlament 2016. június 7-én elfogadott, az élelmiszer-ellátási láncban tapasztalható tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló állásfoglalásával<sup>18</sup>, amelyet a pártok erőteljesen támogattak. A Parlament rámutat arra, hogy szükség van uniós szintű keretjogszabályra, és felszólítja az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be javaslatokat az élelmiszer-ellátási láncban tapasztalható tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére, hogy a gazdálkodók tisztességes jövedelemhez juthassanak, a fogyasztóknak pedig széles választék álljon a rendelkezésére. A Parlament arra a tényre is rávilágított, hogy az ellátásilánc-kezdemenyezést, valamint az egyéb tagállami és uniós önkéntes rendszereket nem alternatívaként kell támogatni, hanem „tagállami szinten összehangolt hatékony és robusztus végrehajtási mechanizmusok kiegészítéseként, annak biztosításával, hogy a panaszokat névtelenül lehessen benyújtani, illetve visszatartó erejű szankciók bevezetése által, az uniós szintű összehangolással együtt”<sup>19</sup>.
- 5.2 Az Európai Bizottság úgy véli, hogy az ellátásilánc-kezdemenyezés még túlságosan új, ezért sikerességét még nem lehet felmérni. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy az ellátásilánc-

---

<sup>16</sup> <http://www.supplychaininitiative.eu/de/homepage>.

<sup>17</sup> [http://ec.europa.eu/growth/sectors/food/competitiveness/supply-chain-forum/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/growth/sectors/food/competitiveness/supply-chain-forum/index_en.htm).

<sup>18</sup> Az Európai Parlament 2016. június 7-i állásfoglalása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról az élelmiszer-ellátási láncban (2015/2065(INI)).

<sup>19</sup> Az Európai Parlament állásfoglalása (2015/2065(INI), ugyanott).

kezdeményezésnek nem sikerült csökkentenie a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat és a vevői erővel történő visszaéléseket, a következő okok miatt:

- 5.2.1 A kiskereskedelmi ágazat vezető szerepe az ellátásilánc-kezdeményezésben jelentős elrettentő erőt képvisel minden gazdálkodóval szemben, akik így nem mernek ténylegesen bekapcsolódni a platform tevékenységébe, mivel ezek az érintettek nagyon bizalmatlanok egymással szemben. Ezért az ellátásilánc-kezdeményezés nem képes biztosítani a beszállítók számára azt a névtelenséget, amelyre szükségük lenne a „félelem légkörének” leküzdéséhez. Ezenkívül az ellátásilánc-kezdeményezés nem képes proaktív módon vizsgálni az ellátási láncokat, ezért a szereplők panaszaira támaszkodik, és így a bizonyítás terhét a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok áldozataira hárítja.
- 5.2.2 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy az ellátásilánc-kezdeményezés tegye lehetővé a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok önszabályozását. Ám a pénzügyi szankciók elmaradása azt eredményezi, hogy a beszerzőket semmi sem riasztja el az egyébként nyereséges tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazásától. Például a Tesco PLC vállalatról a közelmúltban kiderült, hogy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat folytat a beszállítókkal fenntartott kapcsolataiban, annak ellenére, hogy tagja az ellátásilánc-kezdeményezésnek. A Tesco a brit jogszabályok alapján (a Groceries Code Adjudicator felügyeleti szervtől) kapott egy nem pénzügyi szankciót, de az ellátásilánc-kezdeményezés semmilyen módon nem büntette. Az ellátásilánc-kezdeményezés egyetlen visszatartó erejű eszköze az, hogy felmondja a tisztességtelen gyakorlatokat folytató vállalatok tagságát, ami a Tesco PLC esetében egyelőre nem történt meg. Ez egyértelmű példa arra, hogy az ellátásilánc-kezdeményezés nem képes megakadályozni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.
- 5.2.3 Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a gazdálkodók és a szakszervezetek nem vesznek részt az ellátásilánc-kezdeményezésben. Miközben egyes szervezetek soha nem csatlakoztak ehhez a kezdeményezéshez vagy annak tagállami megfelelőihez, a Finn Mezőgazdasági Termelők és Erdőtulajdonosok Központi Szakszervezete, az ellátásilánc-kezdeményezést Finnországban végrehajtó tagállami platform alapító tagja kilépett a kezdeményezésből azzal az indoklással, hogy nem működik, ugyanis a névtelenség hiánya miatt növeli a gazdálkodók kockázatait.

## **6. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megelőzésére irányuló jelenlegi európai végrehajtási mechanizmusok**

- 6.1 Hús tagállamban léteznek jogszabályi rendelkezések és szabályozási kezdeményezések, de ezek csak mérsékelt sikerrel működnek<sup>20</sup>. Ezek közül a tagállamok közül tizenötben vezettek be intézkedéseket az elmúlt öt év során, ami jól szemlélteti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelentős előfordulási arányát az ellátási láncban. Ám hatalmas egyenlőtlenség tapasztalható a szabályozás különféle szintjei között, és sok tagállami jogalkalmazó nem képes pénzügyi szankciókat kivetni vagy a névtelen panaszokat fogadni.

---

<sup>20</sup> COM(2016) 32 final.

- 6.2 Az Egyesült Királyság Élelmiszerbolt-beszállítóinak Magatartási Kódexét<sup>21</sup> (GSCOP) a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozására irányuló egyik leghaladóbb jogalkotási intézkedésnek tekintik<sup>22</sup>. A kódex létrehozása előtt létezett egy önkéntes magatartási kódex, de a tapasztalatok szerint a jogszabályok hiánya miatt nem tudta megakadályozni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. A GSCOP-t az élelmiszer-áruházakkal foglalkozó ombudsman szabályozza, aki jogi felhatalmazással rendelkezik a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos névtelen panaszok átvételére, vizsgálatok hivatalból történő elindítására, az érintett vállalkozások által elkövetett visszaélések közzétételére, és éves forgalmuk 1%-áig meg is bírságozhatja a kiskereskedőket a GSCOP megsértéséért. Ám mindezen vívmányok ellenére az élelmiszer-áruházakkal foglalkozó ombudsman kizárólag a kiskereskedők és közvetlen beszállítók közötti kapcsolatokat szabályozhatja (akiknek székhelye többnyire az Egyesült Királyságban található). Ez „erkölcsi kockázatot” jelent, amennyiben mind a kiskereskedők, mind pedig közvetlen beszállítók a közvetett beszállítókra hárítják át a kockázatokat, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok révén.
- 6.3 Az Egyesült Királyság Versenyjogi Bizottsága által lefolytatott vizsgálatokhoz hasonló vizsgálatokat végeztek Spanyolországban<sup>23</sup>, Finnországban<sup>24</sup>, Franciaországban<sup>25</sup>, Olaszországban<sup>26</sup> és Németországban, amelyek kimutatták a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elterjedtségét az élelmiszer-ellátási láncban.
- 6.4 Sok európai szereplő több tagállamban is kereskedik, ami lehetőséget biztosít ezeknek a vállalkozásoknak a legkedvezőbb igazságszolgáltatási fórum kiválasztására („forum shopping”), és ezáltal a tagállami szintű jogszabályok aláásására. Az európai szinten összehangolatlan jogalkotási szintér egyenlőtlen versenyfeltételeket hozott létre a belső piacon. Ezenkívül ott, ahol a jogszabályok csak a közvetlen beszállítók és a kiskereskedők közötti viszonyt szabályozzák, a kiskereskedők közvetítő szervezeteket alkalmaznak az élelmiszerek felvásárlására, és ezáltal csökkentik ezeknek a jogszabályoknak a hatékonyságát, például az Egyesült Királyságban. Ez is indokolja egy egész Európára kiterjedő jogszabály kidolgozását.
- 6.5 A tengerentúli beszállítók általában importőrökön és más közvetítőkön keresztül szállítanak az uniós kiskereskedőknek. Ezért nagyon keveset tudnak ezeknek a hatóságoknak a létezéséről<sup>27</sup>, és akik tudnak róluk, azok sem férnek hozzá a legtöbb jogalkalmazó hatósághoz, ahol jogorvoslatot kérhetnének a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ügyében.

---

21 UK GOV. 2016: [www.gov.uk/government/publications/groceries-supply-code-of-practice](http://www.gov.uk/government/publications/groceries-supply-code-of-practice).

22 A kódexet az Egyesült Királyság Versenyjogi Bizottsága által lefolytatott vizsgálat eredményeként hozták létre, amely vizsgálat megállapította, hogy a kiskereskedők aránytalanul nagy hatalommal rendelkeznek a beszerzési láncban, és ez oda vezet, hogy felfelé hárítják a kockázatokat az ellátási láncban.

23 Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, Informe sobre las relaciones entre fabricantes y distribuidores en el sector alimentario, 2011.

24 A finn versenyhivatal (FCA) 2012-es tanulmányából kiderül, hogy a napi fogyasztási cikkekkel kereskedők gyakran versenyszempontból kétséges módszerekkel használják ki vevői erejüket.

25 Autorité de la Concurrence, Avis n° 12-A-01 du 11 janvier 2012 relatif à la situation concurrentielle dans le secteur de la distribution alimentaire à Paris.

26 Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, "Indagine conoscitiva sul settore della Grande Distribuzione Organizzata", 2013

27 Feedback, 2015, ugyanott.

## 7. Felhívás a nemzeti jogalkalmazók európai hálózatának létrehozására a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megelőzése érdekében

7.1 A fentiekben felvetett megjegyzések fényében az EGSZB felszólít a jogalkalmazó hatóságok európai hálózatának létrehozására a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megelőzése céljából. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok természete megköveteli és indokolja az ezeket tiltó uniós jogszabály létezését, az összes élelmiszer-beszállító védelme érdekében, bárhol is működnek, a harmadik országokat is ideszámítva. Annak érdekében, hogy ez a hálózat hatékonyan működhessen, az általa összefogott jogalkalmazó hatóságoknak a következő funkciókkal kell rendelkezniük:

- szabad hozzáférés az uniós élelmiszer-ellátási lánc összes szereplője és érintettje számára, a földrajzi helytől függetlenül,
- intézkedések a névtelenség és a titoktartás hatékony védelméhez azoknál az érintetteknek, akik panaszt kívánnak benyújtani tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok miatt,
- képesség vizsgálatok hivatalból történő lefolytatására vállalkozásoknál, a vevői erővel történő visszaélések tekintetében,
- pénzügyi és nem pénzügyi szankciók kivetésének képessége a szabálysértő vállalkozásokkal szemben,
- uniós szintű koordináció a tagállami jogalkalmazók között,
- nemzetközi koordináció lehetősége Unión kívüli jogalkalmazó szervekkel a belső piacon belüli és kívüli tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozása érdekében.

7.2 Minden tagállamnak célul kell maga elé tűznie nemzeti jogalkalmazó szervek létrehozását a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos panaszok kezelésére. Ezeket a szerveket legalább a fenti funkciókkal felruházva kell kijelölni.

7.3 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozására irányuló jogalkotási intézkedések költséghatékonysága megoldható és fontos.

7.4 Az Európai Parlament állásfoglalása arra is felszólítja az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjon hatékony végrehajtási mechanizmusokról. Ilyen lehet például „az uniós szinten kölcsönösen elismert nemzeti hatóságok hálózatának” létrehozása és összehangolása<sup>28</sup>.

7.5 A Nemzetközi és Összehasonlító Jog Brit Intézete (BIICL) azt javasolja, hogy az Unió fogadjon el irányelvet a tagállami jogalkalmazó hatóságok közös célkitűzéseinek meghatározására a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozása terén, és ez az irányelv rendelkezzen az említett szervek európai szintű összehangolásáról<sup>29</sup>.

---

<sup>28</sup> Az Európai Parlament állásfoglalása (2015/2065/INI), ugyanott.

<sup>29</sup> Lásd: [http://www.biicl.org/documents/872\\_biicl\\_enforcement\\_mechanisms\\_report\\_-\\_final\\_w\\_exec\\_sum.pdf?showdocument=1](http://www.biicl.org/documents/872_biicl_enforcement_mechanisms_report_-_final_w_exec_sum.pdf?showdocument=1).

## 8. **A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megelőzése terén jelenleg alkalmazott bevált gyakorlatok**

- 8.1 A beszerzők és a szállítók közötti tisztességes tárgyalásokra épülő, rögzített árat vagy minimális garantált árat kikötő szerződések nagyobb biztonságot kínálnak a szállítóknak, mint ha a nyílt piacon adnák el termékeiket. Az ilyen típusú szerződések rögzített árakat garantálnak ugyan a szállítók számára, de hasznosabb lehetne ez a gyakorlat akkor, ha rögzítenék a termelési mennyiségeket, vagy minimumgaranciákat kínálnának hozzá. Jelenleg a mennyiségeket visszamenőleges hatállyal is lehet módosítani, és a beszerző visszautasíthat adott termékeket, ha a piaci kereslet – néha az utolsó pillanatban – megváltozik, ami előre nem látható költségekhez vezet az élelmiszerek újraértékesítésével, újracsomagolásával vagy ártalmatlanításával kapcsolatban.
- 8.2 Az uniós piac egyes szállítói elkezdtek külső ügynököket alkalmazni, akik a rendeltetési helyre történő megérkezéskor ellenőrzik a termékeket annak megakadályozására, hogy az importőrök hamis kifogások alapján megtagadják az áruk átvételét. Ilyen kifogásokat akkor szoktak bejelenteni, amikor az előre jelzett kínálat és kereslet megváltozik, és ez megnöveli a beszerzők kockázatait az ellátási lánc későbbi szakaszaiban. Ez szezonális jellegű probléma, mivel ha a kínálat magas és ezért az árak alacsonyak, a szállítók nagyobb valószínűséggel kapnak kifogásokat, mint amikor szűkös a kínálat. Jóllehet a külső ügynökök igénybevétele miatt minden bizonnyal ritkábban fordul elő, hogy valamilyen kifogással megtagadják a termékek átvételét az exportőröktől, ez a szolgáltatás további költségeket jelent a szállítók számára, és ilyen módon még tovább korlátozza beruházási és innovációs képességeiket. Ezenkívül a kisebb szállítók általában nem engedhetik meg maguknak ennek a segítségnek az igénybevételét, ezért nem is élvezhetik ennek a gyakorlatnak az előnyeit.

## 9. **Alternatív élelmiszer-ellátási láncok**

- 9.1 Sok példát láthatunk alternatív ellátási láncokra, ahol tisztességesebb kereskedelmi gyakorlatok léteznek, és tisztességesebb az elosztás vagy az újraelosztás mérlege. Létezik néhány ígéretes megközelítési mód a szövetkezetek területén, de ezeknek szembe kell nézniük a vállalatcsoportok és a multinacionális vállalatok növekvő befolyásának egyre fokozódó fenyegetésével.
- 9.2 Az uniós élelmiszer-ellátási lánc tisztességesebb működése és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozása érdekében több egymással összefüggő lépésre van szükség az ellátási láncban részt vevő nagyvállalatok hatalmának megtöréséhez, illetve a megfelelő ellensúly biztosításához a szövetkezetek és az élelmiszer-elosztás alternatív csatornái fejlődésének bátorítása révén.
- 9.3 Az európai és a tengerentúli szövetkezetek és gazdálkodói egyesületek lehetővé teszik, hogy a szállítók összesítsék termelési mennyiségeiket a szállítói erő növelése érdekében, belépjenek a legfontosabb piacokra, és jobb árakat érjenek el a tárgyalásokon. Az ilyen üzleti modellek lehetővé teszik, hogy a kisbeszállítók nagyobb befolyással rendelkezzenek termékeik előállítására és értékesítésére fölött, és alternatívát kínálnak a nagy volumenű termelési műveletekkel szemben. Az Európai Parlament arra kérte az Európai Bizottságot, hogy olyan üzleti modelleket támogasson, amelyek erősítik a vállalkozások alkupozícióját és az élelmiszer-ellátási láncban

elfoglalt helyüket<sup>30</sup>. Emellett határozottabban támogatni kell a termelők és a szövetkezetek közötti ágazati és regionális együttműködést<sup>31</sup>.

- 9.4 A közösség által támogatott mezőgazdasági rendszerek és más gazdálkodói-fogyasztói szövetkezetek lehetővé teszik, hogy a fogyasztók közvetlenül hozzájáruljanak az általuk elfogyasztott élelmiszerek megtermeléséhez. A közelmúltra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy jelenleg 2776 ilyen közösség által támogatott mezőgazdasági rendszer működik Európában, és ezek 472 055 fogyasztó ellátásáról gondoskodnak<sup>32</sup>. A termékdoboz-rendszerek nagyobb modelljei szintén kihasználhatják a rövid szállítási láncokat, és közvetlenül eljuttathatják a termékeket vagy a fogyasztói háztartásokhoz, vagy pedig központi gyűjtőpontokhoz.
- 9.5 Az agrár-élelmiszeripari termékek gazdálkodók általi, közvetlen értékesítése, például a *termelői piacokon*, kettős előnnyel jár: megszűnnek a termelőkre nézve hátrányos visszaélészerű gyakorlatok, emellett a termelők nagyobb önállósággal rendelkeznek és nagyobb bevételekre tesznek szert, a fogyasztók pedig friss, eredeti és fenntartható termékekhez jutnak hozzá, amelyeknek egyértelmű a származási helyük. Egy tanulmány<sup>33</sup> megállapította, hogy a gazdálkodók sokkal magasabb jövedelemhez jutnak termékeik után ezeknek az ellátási láncoknak a használatával, mint a hagyományos piacokon. Az ilyen kezdeményezéseket közpénzekből is támogatni kell, például a közös agrárpolitika második pillérének kifizetéseiből, mivel ezek növekedést és munkahelyeket generálnak, emellett reagálnak a fogyasztók igényeire.
- 9.6 A tagállamoknak módszereket kell kidolgozniuk arra, hogy az új közbeszerzési irányelvek végrehajtása során miként javíthatják a gazdálkodók és a helyi élelmiszeripari vállalkozások helyzetét állami hatóságokkal kötött közvetlen szerződéseken keresztül, túllépve a maximális engedmények logikáján.
- 9.7 Ezenkívül egy egész Európára kiterjedő tájékoztatási és figyelemfelkeltő kampányt kellene indítani az élelmiszerek értékéről. Egyre fontosabb, hogy a fogyasztók jobban tudatában legyenek az élelmiszertermelés jelentőségének, és jobban értékeljék az élelmiszereket. Ez a tisztességesebb kereskedelmi gyakorlatok alkalmazását is ösztönözheti.

Kelt Brüsszelben, 2016. október 19-én.

Georges DASSIS  
az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöke

---

30 Az Európai Parlament állásfoglalása (2015/2065/INI), ugyanott.

31 [HL C 303., 2016.8.19., 64. o.](#)

32 European CSA Research Group, 2015. Overview of Community Support Agriculture in Europe [Az európai mezőgazdaság közösségi támogatásának áttekintése]. <http://urgenci.net/wp-content/uploads/2016/05/Overview-of-Community-Supported-Agriculture-in-Europe.pdf>.

33 [http://www.fooeurope.org/sites/default/files/agriculture/2015/eating\\_from\\_the\\_farm.pdf](http://www.fooeurope.org/sites/default/files/agriculture/2015/eating_from_the_farm.pdf).